

УДК 82-343[821.161.2/.162.1]

Марія БРАЦКА

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

МІФ У ЛІТЕРАТУРІ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО ПОМЕЖІВ'Я: ВЛАСТИВОСТІ ТА ФУНКЦІЇ

У статті узагальнюються характерні властивості міфу, створеного у прозі українсько-польського помезів'я середини XIX ст. Звертається увага на диференціацію міфу — оприявлення ідеологічно навантаженої його іпостасі. На підставі аналізованої прози здійснюється спроба визначити міф та вказати на його функції.

Ключові слова: міф, літературне пограниччя, оповідність, сакральне, профанне, часопростір, ідеологія.

The article generalized the characteristics of myth, created in the prose of the Ukrainian-Polish borderland of mid-nineteenth century. Attention is paid to the differentiation of the myth — the presence of ideologically loaded his character. Based on the analyzed prose attempts to define myth and to show its functions.

Key words: myth, literary borderland, narrative, sacrum, profane, space, ideology.

W artykule dokonano uogólnienia cech charakterystycznych mitu, stworzonego w prozie pogranicza polsko-ukraińskiego połowy XIX wieku. Zwrócono uwagę na różnicowanie mitu — występowanie ideologicznie zaangażowanej jego postaci. Na podstawie analizowanej prozy podjęto próbę określenia mitu i ukazania jego funkcji.

Słowa kluczowe: mit, pogranicze literackie, narracja, sacrum, profanum, czasoprzestrzeń, ideologia.

Вивчення прози українсько-польського пограниччя XIX століття показало, що кодом, за допомогою якого доцільно прочитати літературну спадщину його представників, є міф. Міф і література, міф у літературі, міфічність літератури — цими питаннями займалися чимало дослідників, а множинність запропонованих теорій та інтерпретацій поняття «міфу» дала нагоду Еразму Кузьмі висунути твердження, що його конститутивною ознакою є «змінність і невловимість значення», проте це «аж ніяк не мусить бути вадою, навпаки, дехто вважає, що в цьому його перевага і сила. Бо через те, що міф неможливо означити, що він не може стати поняттям, науковою категорією — «він змушує нас замислитись». А це шанс цілковито інший і більш обіцяючий, ніж той, що його творить поняття, яке входить до складу науки» [7, с. 332].

Визначаючи поняття «міф» та межі його використання, більшість дослідників стверджують, що міф — це різновид сюжетнооформленої розповіді-вірування про поняття, речі, ідеї та богів (або напівбогів чи істот з надприродною силою), які мають особливе значення, навіть певну святість для кожної культури. Ці сюжети, які походять ще з дописемної доби, передаються як нарації чи то ренарації про події або демонструються у ритуальній поведінці, відзначаються повторенням того, що мало місце «in illo tempore». Елезар Мелетинський наголосив, що «історично змінюючись разом з самою дійсністю, міфологічна семантична система зберігає орієнтацію

на минуле та дотримується розповіді про минуле як головного і специфічного способу самовираження» [8, с. 171].

Іншими словами, спроби визначити аналізоване поняття призвели до узагальненого формулювання міфу як сакральної розповіді про походження та природу світу богів і людей, створеної ще в архаїчному суспільстві з метою встановлення принципів управління космосом (тобто тією частиною світу, яка була виділена з хаосу і в якій оприявнилося сакральне) та моральних і прагматичних засад існування. Незалежно від культурного кола, в якому він з'являється, міф водночас репрезентує генезу і взірць довоколишньої дійсності, встановлює ієрархію та функції у найбільш елементарних і важливих справах. Міф — це колективний твір минулого певного суспільства, що зберігається в колективній пам'яті, трактується як певна екзистенційна модель і джерело відновлювальної суспільної енергії, отримуваної через ритуали та обряди [12, с. 9–10]. «Міф — це не вигадка, ілюзія, брехня. Він — особлива форма відображення об'єктивної дійсності, з власною природою, формою та функціями; несе знання про світ, абсолютно необхідний у структурі людської свідомості та культури» [1, с. 144]. Тож можна виокремити кілька конститутивних рис міфу, серед яких найважливішу роль відіграє згадана нараційність, тобто розповідний характер міфу. Крім того, тісний зв'язок із поняттям сакральності, що освячує генезу і присутність певного народу, роду, громади; а також його суспільний характер,

адже міф побутує в культурі певної спільноти, та пов'язане із цим аксіологічне навантаження, бо міф містить і пропонує використовувати визначені моделі поведінки, культурні та соціальні зразки, усталені цінності [див. ширше: 4, с. 338].

Літературний текст, хоча, здається, має певні «спільні місця» з міфом, однак не може ототожнюватися із текстом міфу. Як зазначив Ігор Зварич, у процесі історичного розвитку література утвердилася за рахунок відчуження від першооснов міфу та остаточно відійшла від нього «з моменту входження слова у самостійну історію (власне історію) — у сферу надреального існування і умовного функціонування паралельно створюваного мистецтвом світу» [6, с. 3]. Міф за своєю структурою належить до так званих простих форм висловлювання (на зразок казки, легенди, саги), які будують свій світ так, що зберігають «мінливість», «варіативність», «конкретну актуалізацію». Тобто міф (як казку, легенду, сагу) можна переказати «своїми словами», щоразу доповнюючи його новими деталями та відкриваючи у ньому нові орієнтири, зразки, моделі, адже це сконденсований образ досвіду певної спільноти, що має універсальну, понадісторичну цінність. Натомість літературний твір вважається такою художньою формою, яка у тривалий і неповторний спосіб формує художній світ. Суб'єкт літературної діяльності детермінує інваріативність літературного тексту та його оригінальність, а також конкретне місце і час його появи. З останнього твердження випливає ще одна відмінність між міфом та літературним текстом: міф є результатом колективної діяльності, колективної духовної експресії, а художня література — наслідком індивідуальних творчих зусиль. У міфах проявляється своєрідне недискурсивне й ідентифікуюче мислення, а в літературі панують логічні та психологічні правила. Міф виконує дві головні функції — пізнавальну та експресивну, які виростають із практично-екзистенційної спрямованості міфотворчої активності. Для літератури найважливіша естетична функція, тобто спрямованість художнього тексту на задоволення єдиної життєвої потреби, марної з погляду пізнавальних властивостей міфу, — насолодження красою, піднесеним, трагічним, комічним тощо [див. ширше: 12, с. 16–17; 11, с. 67]. Наведені різниці між міфопоетичним та художнім мисленням змістовно підсумував І. Зварич, зауваживши, що «художній образ як опосередковане ім'я дійсності заміщує у літературі саму дійсність, якою був міф», а «принципова різниця між міфом і літературою полягає в тому, що слово в міфі є дійсністю, а слово в літературі — образом дійсності» [6, с. 3].

Присутність міфу в літературі реалізується в різних формах: їх постійний взаємовплив утілюється в образах і схемах архетипної природи або оприявнюється в художньому творі як властивість людського мислення. Вживаючи структуралістську термінологію, найчастіше міф потрапляє до літературного тексту у вигляді міфем (окремих елементів) та міфологем (сюжетно-композиційних схем). Вони зазвичай мають тривале, обґрунтоване традицією значення. Генрик Маркевич виокремлює кілька способів образних і сюжетних втілень міфу в літературному творі: ренарція (повторення традиційного міфу), трансформація (через селекцію, рекомпозицію, субституцію й ампліфікацію окремих міфів, наприклад, «Метаморфози» Овідія), реінтерпретація (адаптація міфів до іншого бачення світу й ідеології, наприклад трагедії «Енеїди») та транспозиція (перенесення цілих міфів або їх складових в інший суспільно-культурний простір). Звичайно, при цьому можливі різноманітні комбінації та поєднання згаданих прийомів [11, с. 57]. Ігор Зварич звертає увагу на те, що з перспективи еволюційного розвитку література використовує лише зруйновані, реліктові форми міфології [6, с. 5]. У сучасній популярній літературі вони настільки втратили свою глибинну суть і досягли такого примітивного рівня, що це дало Анні Мартушевській підстави вжити на їх означення термін «деградована міфологія» [за: 12, с. 39], тобто така, що потрапляє до літературного тексту за посередництвом одного з найпопулярніших жанрів фольклору в масовій культурі — казки. Тут дослідниця цілком слушно вказує на джерело опосередкованого впливу міфу на літературу — усну народну творчість, окрім якої функцію медіума можуть виконувати також традиції, звичаї, ритуали та інші види мистецтва.

Проте не завжди оприявлення міфу настає внаслідок фабулярного чи персонажного запозичення/трансформації. Міф у часи романтизму ставав метафоричною фігурою метафізичної правди, яка мала виявити первинні, незалежні від історичних змін елементи людського існування. Допомогала цьому світоглядна переорієнтація з раціоналізму на національно-язичницьку й християнську міфологію. Література романтичної доби відзначалася поєднанням елементів різноманітних міфологій, грою з міфологічними образами, творенням індивідуальної міфоподібної реальності (Е. Т. А. Гофман, А. Міцкевич, Ю. Словацький), популярністю богоборчих мотивів міфологічного характеру (Дж. Байрон, М. Лермонтов) тощо. Але найважливіше те, що ця епоха «створила свою самостійну міфологію з великим впли-

вом на поведінку і стиль життя цілого покоління» [6, с. 9]. Для польських романтиків помежів'я міф мав освятити понадчасові зразки екзистенційної поведінки для локальної спільноти, обґрунтувати та сакралізувати створену символічну модель світу. Міфологізування в аналізованій у роботі прозі сягає корінням архаїчного архетипного моделювання людського існування, що використовує загальновідому символіку як допоміжний матеріал для реалізації мети. Романи, повісті й оповідання письменників українсько-польського помежів'я репрезентують зразки міфологічного мислення та творення: у них креслиться новий міф за допомогою деяких його конститутивних ознак та на основі місцевих географічних і культурних реалій. Тут міф мав пояснити явище походження народу, розповісти про події, обмежені у просторі й часі актуальністю певного історичного періоду, констатувати та регламентувати їх; він використовувався як загальновідома схема до визначеної історичної ситуації, наповнюючись при цьому відповідним політичним і соціальним змістом, а також ставав призмою, через яку переказувалися універсальні цінності. Міф тут не є матеріалом для оповіді про подію, лише більш або менш талановито «використаним у своєму універсальному автентизмі досвідом людського пізнання і моделювання дійсності. На міфологічному тлі літературне набуває пояснюваної і більш відчутної співвідносності з вічним» [6, с. 13].

Вибір міфу як метамови для опису аналізованої прози дозволяє приписати художній структурі досліджуваних текстів функції і властивості, характерні для міфу як символічної форми, позаяк він тут проявляється у двох значеннях: як міфізація дійсності, тобто художнє використання архаїчних міфічних структур для її представлення, та як спроба створення власної міфології. Міф у творчості польських помежів'яних романтиків необхідно інтерпретувати, з одного боку, як глибинну структуру тексту, що репрезентує екзистенційну модель світу, а з іншого — як спробу створити бажану, відмінну від реальності картину світу, в якій прописані бажані цінності. Про другий варіант міфу (як ілюзії) ширше йтиметься далі. На разі варто зупинитися на з'ясуванні деяких властивостей міфу (як світоглядного втілення) у прозі польських прозаїків пограниччя.

Як уже зазначалося, міф нерозривно пов'язаний із фольклором, особливо з казкою (історія часто під пером письменників перетворюється на казку). Фольклорні ремінісценції відіграють величезну роль у творенні художнього

світу, що пов'язується насамперед із прагненням унаочнити доісторичний час, знайти в одиничній долі ситуації, закодовані в досвіді поколінь. Цікаво, що, хоча основа багатьох творів українсько-польського пограниччя глибоко фольклорна і міфологічна, проявлення міфу/фольклору відбувається не на рівні тематики (сюжетні запозичення із фольклору у прозі — рідкісне явище), а на рівні опису, композиції, організації тексту, художніх образів та мови. Тож джерело міфологізації — це фольклор і традиція, зокрема релігійна, але це водночас і новітнє ставлення до джерельного матеріалу — міфологізування здійснюється з певною метою. І це, з одного боку, відбувається на свідомому рівні, а з другого — стає певною життєвою позицією, переходить на рівень підсвідомого. Такий спосіб зображення світу стає впізнавальною рисою помежів'яної прози.

Власне, романтизм започаткував тенденцію міфологізування як літературного прийому [6, с. 9], у випадку аналізованого пограниччя міф стає художнім прийомом, який водночас відображає бачення світу, що стоїть за цим прийомом. Завдяки міфопоетиці письменники намагаються не лише обґрунтувати свою одвічну присутність у місцевому часопросторі, а й відобразити події у творі на зразок міфу, адже у ньому йдеться не тільки про літературний образ минулого, а ще й про намір засвідчення вічного і святого, певних моральних принципів, які у літературному творі знаходять відображення в ідейному переказі [10, с. 15]. У випадку творчості аналізованих письменників помежів'я — це навантаження особливо важливе, адже освячувалося високими цілями ідейно-політичного характеру, а тому мало право покликати до життя міфічні форми.

Дослідники зазначають, що міф виконує велику кількість функцій, серед яких найважливіші такі: пояснює початок космосу та людського світу; інтерпретує його устрій і значення; передбачає майбутнє; формує парадигми, які утверджують і освячують космічний і суспільний порядок; висловлює мрії й страхи людини і водночас ці мрії виконує, а страхи тамує; служить гармонійній інтеграції особистості із суспільною групою та всеохопністю буття; заспокоює пізнавальні прагнення людини, позаяк є аксіологічно орієнтованою моделлю світу [11, с. 55]. Тобто міфи виконують утилітарні функції — надають сенс оточенню, встановлюють у природі й суспільстві порядок і гармонійне співвідношення. І сьогодні люди стикаються з міфічним порядком як джерелом вічного, переносячись зі свого історичного часу, якого абсолютно свідомі, в

минуле (і майбутнє водночас) та беручи участь у подіях, про які розповідається та які символічно відтворюють обряди. У такій ситуації з'являється прагнення відбудови цілісності буття, оживають стародавні колективні уявлення з метою задоволення світоглядних потреб, проте не лише світоглядних, а й суспільних, особливо тих, мета яких сягає поза можливу інтерпретацію існуючої дійсності [12, с. 32]. У свою чергу Е. Мелетинський акцентував згаданий аксіологічний зміст міфу: «її [міфології. — М. Б.] пізнавальний пафос підпорядкований гармонізуючій і порядкуючій цілеспрямованості, орієнтований на такий цілісний підхід до світу, за якого неприпустимі навіть найменші елементи хаотичності, неупорядкованості. Перетворення хаосу в космос складає основний смисл філософії, причому космос від самого початку містить ціннісний, етичний аспект» [8, с. 169]. І далі: «Міф глибоко соціальний і навіть соціоцентричний, оскільки ціннісна шкала визначається суспільними інтересами роду, племені, міста, держави» [8, с. 170].

Конститутивними ознаками міфу є специфічний — «сакральний» — час і простір, які будують однорідний, упорядкований і замкнений у певних межах світ. Міфічний час плине не вперед, поступово, а по колу; він періодичний, відзначається постійною релігійно-обрядовою повторюваністю буденних і святкових днів. Міфічний простір пов'язаний із поняттям постійного пункту, осередка, якоїсь «середини» (місця виповнення міфу), стосовно якого певний простір вважається засвоєним, упорядкованим, а решта — що лежить далеко від центру — чужа і безформна.

Міф, який прочитується в аналізованій прозі українсько-польського пограниччя, є своєрідним космосом на противагу зовнішньому хаосу, що відзначається присутністю своїх, місцевих духів першопредків і божеств — представників надприродних сил; виявляє своєрідні риси просторової організації і темпоральності та має свою сакралізовану історію, початок якої ведеться від космогонічної оповіді. Тому ми визначаємо цей міф як «локальний», пов'язаний насамперед із «*locum*» — місцем, адже власне топографічна прив'язка, локальність визначила характер прозової творчості польських письменників, їхнє світосприйняття. Саме такий термін, на нашу думку, влучніше визначає міф, що з'явився на українсько-польському культурному помезж'ї. Зрозуміло, що топографічний характер місцевого міфу могло б окреслити поняття «міф України», проте у сучасному розумінні воно занадто широке щодо міфологічних художніх світів творів

аналізованих письменників, натомість у тогочасному (для людини XIX століття) розумінні — занадто вузьке і часом розмите, адже не охоплювало Волинь, Поділля, не кажучи вже про Галичину. Наші тези підтверджують міркування Євгена Нахліка з приводу вжитку топоніма «Україна» у творчості Юліуша Словацького. Дослідник зауважив: «...топонім “українські” стосується лише до Наддніпрянщини. Поняття “Україна” виступає у Словацького не раз у вузькому топонімічному значенні — це тільки частина всієї етнотериторіальної України в її сучасному розумінні, власне, лише степова Україна» [9, с. 26]. Це спостереження можна екстраполювати на ситуацію вживання цього топоніма у творчості прозаїків, тобто воно характерне загалом для літератури аналізованого помезж'я. Отже, стосовно тогочасних географічних і політичних реалій ми не повинні вживати топонім «Україна». Хоча сам він з'являвся у творах польських письменників, та все-таки мав іншу семантику. Прикладом тут може слугувати творчість Павлина Свенціцького, який одночасно вживав поняття «*Ukraina*», «*ziemia podolska*», «*ziemia wołyńska*», узагальнюючи всі ці території поняттям «*laska kraina*».

Ужиток поняття локального міфу зумовлює не лише топографічна несумісність тогочасного і сучасного розуміння поняття «Україна». Проблема набагато глибша. Поняття «міф України» за своєю природою передбачає гомогенну структуру, адже стосується певної зазначеної території, генези місцевої людності, її культури, є моделлю певного однорідного колективу, і таким є, наприклад, у творчості Тараса Шевченка. Натомість міф, прописаний у творах польських романтиків із культурного мішаного українсько-польського пограниччя, оприявнює гетерогенний характер: він виявляє прагнення представників польського народу відтворити свій родовід та освятити його повсякчасною і повсюдною присутністю духів першопредків, співіснуванням надприродного і реального, впорядкувати свій космос та визначити свою присутність у ньому при залученні елементів уявлень, культури, історії іншого — українського — народу; причому процес контамінації елементів різних культур відбувається неусвідомлено, абсолютно органічно, природньо, адже співіснування двох народів на одній території також сакралізоване часом і спільною історією. Негомогенна природа міфу у прозі помезж'я дозволяла б дослідникові вживати, наприклад, поняття «польсько-український міф», проте такий термін не передає вповні природу аналізо-

ваного міфу, народженого з локальності, зі специфіки місцевого побутування, завужує його властивості та функції. Наведені вище чинники — різне розуміння географічних реалій та гетерогенність аналізованого міфу — дають підстави використовувати в нашій роботі хоч містку і загальну, проте відповідну її природі категорію «локального міфу».

Художній світ прози українсько-польського пограниччя унаочнює локальний міф, який відзначається:

1) своєрідним часопростором. Визначальною рисою просторової архітекtonіки є наявність «центру» світу, осердя, навколо якого зосереджується і впорядковується космос на протизагу зовнішньому хаосу та в якому конкретизується міф. Окремий час — циклічний, повторювальний — пов'язаний із циклічністю природи, свят і буднів, звичаїв і обрядів, що стають джерелом відновлювальної енергії;

2) співіснуванням сакрального та профанного. Міфологічна свідомість завжди поділяє космос на два світи, в яких задає тон власне сакральний світ, адже священне — це початок і причина появи людини. Все, що існує в профанному світі, є наслідком якоїсь дії в сакральному. Божественне і мирське, зокрема, оприявнюється у паралельному побутуванні духів першопредків та демонічних істот;

3) дихотомічністю. Дихотомічний характер оцінювання світу людиною призвів до формування пар дихотомічних цінностей: добро і зло, рай і пекло, світло і темрява тощо визначають природу аналізованого локального міфу, який постає в антиподальній, антонімічній палітрі барв аркадійської або інфернальної іпостасі.

Міф у своєму культурологічному і філософському сенсі докорінно відрізняється від свого побутового визначення як «суцільної неправди, сфальшованої дійсності чи ідеологічного конструкту» [3, с. 239]. На подвійне розуміння міфу звернув увагу Іван Дзюба, відзначаючи, що він має пряме і переносне значення: «У прямому термінологічному значенні — це витвір колективної народної уяви, що дає узагальнений і водночас чуттєво-конкретний образ світу: міфологічна модель світу у первісних культурах була свого роду еквівалентом культури, а тепер зберігає своє художньо-творче значення. У переносному значенні (яке випливає з абсолютизації міфології як заміни науки) міф — вигадка, оманливе уявлення, що претендує на істинність, а насправді створює ділекий від дійсності ілюзорний світ. Такі міфи можуть виникати стихій-

но на ґрунті малообізнаності або недисциплінованості думки, але їх можуть і цілеспрямовано продукувати й розповсюджувати, нав'язувати з певною корисливою метою» [5, с. 5]. Міф у прозі українсько-польського помежів'я виступає у згаданих двох іпостасях — оприявлюється як дана дійсність, певна картина світу, екзистенційна модель, джерело уявлень про дійсність, закріплена часпросторовими рамками та освячена втручанням сакральної сфери та водночас як бажана реальність, ілюзорні уявлення про те, що хотілося б бачити у цьому світі, постала з певною метою створена дійсність.

Літературні зв'язки міфу з ідеологією здаються тісними і тривалими, згадати хоча б просвітницький міф природної людини або романтичний культ давнини, простоти первинних звичаїв і життя на лоні природи, або крах соціополітичного міфу солідарності двох верств — шляхетської й селянської, які мали поєднатися у боротьбі за незалежність вітчизни у «Весіллі» Станіслава Виспянського [див. ширше: 13]. У ХІХ столітті злука міфу та політики й ідеології втілилася в літературі особливим чином — у різноманітних ідеях повернення незалежності та процвітання Речі Посполитої, яскраво виражених у прозі М. Грабовського, М. Чайковського, П. Якси-Биковського, П. Свенціцького. Вимріяні колективні (поширені в певній частині суспільства і виведені у літературних творах на рівні тем або окремих мотивів) міфи українсько-польського пограниччя можна сформулювати таким чином:

1) міф шляхетський або Речі Посполитої — багатой на стародавні традиції, військові доблесті, демократизм і вольності (оприявнений у прозі М. Грабовського, П. Якси-Биковського, Ю. Струтинського);

2) міф військової єдності шляхти й козацтва у боротьбі проти спільного поневолювача — російського царизму (М. Чайковський, Т.-Т. Єж);

3) міф соціальної єдності класів — панів і селян, причому у різних контекстах у творчості М. Грабовського (слухняність нижчої верстви щодо доброго батька-шляхтича), Т.-Т. Єжа (спроби інтеграції молодого покоління шляхти із селянами) і П. Свенціцького (партнерські відносини двох верств з особливою опікою вищої над нижчою).

Певною мірою ідеологічним є образ міфічного героя — козака, хваленого за хоробрість, відвагу й відчайдушність, аби цим патріотичним портретом найвидатнішого представника українського народу заохотити цей останній до спільної «польської» справи. Цікаво, що в

описаних випадках створений, нехай у художньому (фіктивному) світі, міф може здійснювати функцію реалізації необхідності опанувати реальний світ і досягнути простої афірмації очевидних цінностей, втілити людські надії, які не можуть бути здійснені в емпіричному порядку [12, с. 39].

Наведені вище типи міфів (або найважливіші їх елементи) будуть визначальний міф — національний [див. 4, с. 340–343], інакше кажучи — міф «польської справи» [див. 2, с. 333–336]. Автори (важко назвати конкретного автора конкретного міфу, проте в деяких випадках можна спробувати подати певні прізвища) і поширювачі цих міфів у художньому світі своїх творів визначили власне «sacrum» — коло священних понять, об'єктів, героїв, які творять канонізовану й сакралізовану національну історію та культуру, а крім того, пояснюють світ через набір єдино правильних міркувань про важливі аспекти буття спільноти. Підводячи згадані три типи міфів під спільний знаменник національного, можна сміливо ствердити, що, як і первісний міф, міф «польської справи» відповідає на актуальні для локальної спільноти питання та твориться через використання розповідей про значущі, певною мірою свя-

щенні події та особи в національній історії (тут — локальній українсько-польській історії), що відповідно оформлюються національною інтелектуальною та мистецькою традицією [4, с. 341–342].

Підсумовуючи, необхідно ствердити, що у душі, притаманному міфологічному мисленню, помежівні письменники вкладають «універсальні істини» в модель, яку вибудовують із конкретних елементів своєї культури, значною мірою додаючи до неї власну біографію. Ця модель, у якій відобразився їхній художній космос, не є цілісною і вповні сформульованою, хоча її елементи часто чітко простежуються на зовнішній площині тексту. Подекуди зміст міфу прочитується безпосередньо у нарації — повторюваній, емоційній, піднесеній, яка перевтілюється у замовляння, спрямовується на переконання читача у слушності цього міфу, подекуди проявляється лише на рівні осмислення текстуальних структур — символів і метафор. Тож локальний міф, який є індивідуальним твором окремо кожного зі згаданих авторів, відображає поруч з універсальними істинами індивідуалізм кожного автора та різний ступінь контамінації української і польської культур у творчості, водночас виявляє певні спільні риси.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апинян Т. А. Мифология: теория и событие / Тамара Антоновна Апинян. — СПб : Изд-во Петерб. ун-та, 2005. — 281 с.
2. Будний В., Ільницький М. Порівняльне літературознавство / Василь Будний, Микола Ільницький. — Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — 430 с.
3. Грабовська І. М., Ємець Т. М., Мостяєв О. І. Філософія українського буття. Монографія / Ірина Миколаївна Грабовська, Тетяна Михайлівна Ємець, Олександр Іванович Мостяєв. — Київ : Українська Видавнича Спілка, 2006. — 295 с.
4. Гриценко О. Міфи / Олександр Гриценко // Нариси української популярної культури / За ред. О. Гриценка. — Київ : УЦКД, 1998. — С. 335–388.
5. Дзюба І. Книга для вдумливого читача / Іван Дзюба // Лукінюк М. В. Обережно: міфи! Спроба системного підходу до висвітлення фальшувань історії України. — Київ : Вид-во імені Олега Теліги, 2003. — С. 5–8.
6. Зварич І. М. Міф у сучасному художньому мисленні / Ігор Михайлович Зварич. — Чернівці : Рута, 2006. — 43 с.

7. Кузьма Е. Категорія міфу в літературознавчих дослідженнях / Еразм Кузьма // Теорія літератури в Польщі. Антологія текстів. Друга половина XX — початок XXI ст. / Упоряд. Б. Бакули; За заг. ред. В. Моренця; Пер. з польськ. С. Яковенка. — Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — С. 332–370.
8. Мелетинский Е. М. Поэтика мифа / 4-е изд., репр. / Елеазар Моисеевич Мелетинский. — Москва : Вост. лит., 2006. — 407 с.
9. Нахлік Є. Творчість Юліуша Словацького й Україна. Проблеми українсько-польської літературної компаративістики / Євген Нахлік. — Львів, 2010. — 288 с.
10. Lubaszewska A. Mit-ethos-konstrukcja. «Duma o hetmanie» Stefana Żeromskiego. — Wrocław : Ossolineum, 1984. — 197 s.
11. Markiewicz H. Literatura a mity / Henryk Markiewicz // «Twórczość». — 1987. — № 10. — S. 55–70.
12. Speina J. Typy świata przedstawionego w literaturze. Wyd. 3 przejrzane i uzupełnione / Jerzy Speina. — Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 2000. — 179 s.
13. Ziejka F. W kręgu mitów polskich / Franciszek Ziejka. — Kraków : Wydawnictwo Literackie, 1977. — 283 s.